

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА АРХЕОЛОГІЇ

Назва курсу <i>Нормативний/вибірковий</i>	Новітня історія центральноєвропейських та балканських країн <i>вибірковий</i>
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	Бакалавр «Середня освіта. Історія» (Спеціальність 014.03 Середня освіта. (Історія))
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2024-2025 / <i>парний семестр</i>
Викладач	Пачев С.І.
Профайл викладача	http://geo.mdpu.org.ua/prirodnicho-geografichnij-fakultet/kafedra-istoriyi/sklad-kafedri-istoriyi/pachev-sergij-ivanovich/
Контактний тел.	0977611284
Е-mail:	cbmdpu@ukr.net
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=3376
Консультації	<i>Онлайн-консультації:</i> через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

Навчальний курс «Новітня історія центральноєвропейських та балканських країн» є невід’ємним складником системи підготовки викладачів історії за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр” і має міжпредметні зв’язки із такими нормативними дисциплінами, як «Історія слов’янських народів», «Новітня історія України», «Новітня історія Західної Європи та Америки». Навчальна програма дисципліни передбачає вивчення історії слов’янських народів у взаємозв’язку економічної, соціальної, політичної, культурної сфер у контексті розвитку метарегіону Центрально-Східної Європи у новітній період.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Метою викладання навчальної дисципліни «Новітня історія центральноєвропейських та балканських країн» є формування у студентів компетентностей з історії країн метарегіону Центрально-Східної Європи у новітній період у контексті всесвітньої та вітчизняної історії.

Завданнями курсу є засвоєння необхідних для майбутнього спеціаліста обсягу й рівня знань, щодо основних проблем й закономірних процесів з історії країн метарегіону Центрально-Східної Європи у новітній період.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

1. Загальні компетентності:

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу..

2. Компетентності предметних спеціальностей:

ПК 5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання (ПРН)

- ПРН 9. Цінує різноманіття та мультикультурність; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керується в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва

5. ОБСЯГ КУРСУ

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Кількість годин	40	20	60

6. ПОЛІТИКИ КУРСУ

Політика академічної поведінки та етики:

- Не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом;
- Вчасно виконувати завдання семінарів та питань самостійної роботи;
- Вчасно та самостійно виконувати контрольні-модульні завдання

7. СТРУКТУРА КУРСУ

7.1 СТРУКТУРА КУРСУ (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1. Центральноєвропейські та балканські країни від початку XX ст. до середини 40-х рр. XX ст.						
20	Тема 1. Центральноєвропейські та балканські країни на початку XX ст.	Лекція (6 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (12 год.)	1-15			перший періодичний контроль)
26	Тема 2. Центральноєвропейські та балканські країни у міжвоєнний період.	Лекція (8 год.) Семінарське заняття (4 год.) Самостійна робота (14 год.)	1-15			перший періодичний контроль
14	Тема 3. Центральноєвропейські та балканські країни у часи Другої світової війни.	Лекція (6 год.) Семінарське заняття (4 год.) Самостійна робота (4 год.)	1-15			перший періодичний контроль)
БЛОК 2. Центральноєвропейські та балканські країни у середині 40-х рр. XX ст. – на початку XXI ст.						
22	Тема 4. Центральноєвропейські та балканські країни у середині 40-х - середині 80-х років XX ст.	Лекція (6 год.) Семінарське заняття (4 год.) Самостійна робота (12 год.)	1-15			другий періодичний контроль)

16	Тема 5. Демократичні революції 1989 р. у країнах Центрально-Східної Європи.	Лекція (6 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	1-15			другий періодичний контроль
22	Тема 6. Сучасне становище центральноєвропейських та балканських країн.	Лекція (8 год.) Семінарське заняття (4 год.) Самостійна робота (10 год.)	1-15			другий періодичний контроль

7. 2 СХЕМА КУРСУ (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Тема лекції	Зміст лекції
Центральноєвропейські та балканські країни на початку ХХ ст. (4 год.)	1. Незалежні балканські країни (Болгарія, Сербія, Чорногорія, Греція, Румунія). 2. Балканські землі під владою Османської імперії. 3. Центральноєвропейські та балканські країни під владою Австро-Угорщини.
Центральноєвропейські та балканські країни напередодні та у роки Першої світової війни. (2 год.)	1. Балканські війни та їх наслідки. 2. Балканські країни у роки війни. 3. Австро-Угорщина у роки війни 4. Польські землі у роки війни
Центральноєвропейські країни у міжвоєнний період (4 год.)	1. Польща. 2. Чехословаччина 3. Угорщина.
Балканські країни у міжвоєнний період (4 год.)	1. Болгарія 2. Королівство СХС/Югославія. 3. Румунія. 4. Греція. 5. Албанія.
Центральноєвропейські та балканські країни у Другій світовій війні (6 год.)	1. Чехія 2. Словаччина 3. Польща. 4. Угорщина 5. Румунія. 6. Болгарія 7. Югославія 8. Греція 9. Албанія.
Центральноєвропейські країни у середині 40-х –	1. Польща

середині 80-х рр. XX ст. (2 год.)	2. Чехословаччина 3. Угорщина
Балканські країни у середині 40-х – середині 80-х рр. XX ст. (4 год.)	1. Болгарія 2. Румунія. 3. Югославія 4. Греція 5. Албанія
Демократичні революції 1989 р. (6 год.)	1. Причини та передумови демократичних революцій 1989 р. у країнах Центрально-Східної Європи. 2. Крах комуністичних режимів у Польщі, Угорщині, Чехословаччині, Болгарії, Румунії. 3. Розпад Югославії.
Центральноєвропейські країни на сучасному етапі. (4 год.)	1. Трансформаційні процеси у країнах ЦСЄ: спільні та відмінні риси. 2. Польща 3. Чехія 4. Словаччина 5. Угорщина.
Балканські країни на сучасному етапі. (4 год.)	1. Болгарія 2. Греція 3. Румунія 4. Албанія 5. Північна Македонія 6. Хорватія 7. Сербія 8. Чорногорія 9. Боснія та Герцеговина.

7.3 СХЕМА КУРСУ (СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ)

Тема семінарського заняття	Зміст семінарського заняття
Центральноєвропейські та балканські країни на початку XX ст. (1 год.)	1. Болгарія 2. Сербія 3. Чорногорія 4. Греція 5. Румунія.

<p>Центральноевропейські та балканські країни у Першій світовій війні. (1 год.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сербія, Чорногорія та Албанія. 2. Болгарія: невдала спроба реваншу. 3. Народи Австро-Угорщини. 4. Польща: між трьома імперіями. 5. Греція: у фарватері Антанти. 6. Румунія між Антантою та Четверним союзом
<p>Центральноевропейські країни у міжвоєнний період (2 год.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Польща: Друга Річ Посполита. 2. Чехо-Словацька держава у 1918-1938 роках 3. Чехія та Словаччина після «Мюнхенської змови». 4. Угорщина між світовими війнами.
<p>Балканські країни у міжвоєнний період (2 год.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Румунія 2. Болгарія 3. Королівство СХС/Югославія 4. Греція 5. Албанія.
<p>Центральноевропейські та балканські країни у Другій світовій війні (4 год.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Експансія Гітлерівської Німеччини проти країн Центрально-Східної Європи. 2. Словаччина, Хорватія, Угорщина, Болгарія, Румунія у роки війни: спільні риси та відмінності. 3. Окупаційний режим у Польщі, Чехії, Греції та Югославії. 4. Країни Центрально-Східної Європи на завершальному етапі Другої світової війни.
<p>Центральноевропейські країни у середині 40-х – середині 80-х рр. XX ст. (2 год.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ПНР 2. ЧССР 3. УНР.
<p>Балканські країни у середині 40-х – середині 80-х рр. XX ст. (2 год.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. СРР 2. НРБ. 3. СФРЮ 4. Албанія 5. Греція.
<p>Демократичні революції 1989 р. у країнах Центрально-Східної Європи (2 год.)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Передумови демократичних революцій 1989 р. 2. Крах комуністичного режиму у Польщі. 3. Падіння комуністичного режиму в Угорщині 7. Ян Гус та гуситські війни.

	<ul style="list-style-type: none"> 4. Чехословаччина. 5. Болгарія. 6. Румунія. 7. Розпад Югославії
Центральноевропейські країни на сучасному етапі (2 год.)	<ul style="list-style-type: none"> 1. Польща 2. Чехія 3. Словаччина 4. Угорщина
Балканські країни на сучасному етапі (2 год.)	<ul style="list-style-type: none"> 1. Болгарія 2. Греція 3. Північна Македонія 4. Хорватія 5. Сербія 6. Чорногорія 7. Боснія та Герцеговина 8. Словенія 9. Албанія

7.4 СХЕМА КУРСУ (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

Тема для самостійного опрацювання	Зміст теми
Тема 1. Центральноевропейські та балканські країни на початку ХХ ст.	<ul style="list-style-type: none"> 1. Воєнні дії Першої світової на східному фронті на території Польщі у 1914-1915 рр. 2. Воєнні дії на Балканському фронті у період Першої світової війни.
Тема 2. Центральноевропейські та балканські країни у міжвоєнний період.	<ul style="list-style-type: none"> 1. Культура Польщі у міжвоєнний період. 2. Культура Болгарії у міжвоєнний період. 3. Культура Чехословаччини у міжвоєнний період. 4. Культура Угорщини у міжвоєнний період. 5. Культура Румунії у міжвоєнний період. 6. Культура Югославії у міжвоєнний період. 7. Культура Греції у міжвоєнний період. 8. Культура Албанії у міжвоєнний період.

Тема 3. Центральноевропейські та балканські країни у часи Другої світової війни.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Рух опору у Польщі у роки Другої світової війни. 2. Рух опору у балканських країнах у роки Другої світової війни.
Тема 4. Центральноевропейські та балканські країни у середині 40-х - середині 80-х років ХХ ст.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Радянсько-югославський конфлікт. 2. Інтеграція країн Центрально-Східної Європи у РЕВ та ОВД. 3. Інтеграція Греції до НАТО та ЄЕС (Єдиного економічного співтовариства). 4. Особливості зовнішньої політики СФРЮ та Албанії
Тема 5. Демократичні революції 1989 р. у країнах Центрально-Східної Європи.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості соціально-економічної ситуації у Польщі у період 1988-1990 рр. 2. Особливості соціально-економічної ситуації в Угорщині у період 1988-1990 рр.
Тема 6. Сучасне становище центральноєвропейських та балканських країн.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Євроінтеграційні процеси у країнах Центрально-Східної Європи. 2. Відносини країн Центрально-Східної Європи із Україною. 3. Зовнішня політика центральноєвропейських та балканських країн.

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Загальна система оцінювання курсу	<p>За семестр з курсу дисципліни проводяться два періодичні контролю (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{ср}$) за діяльність студента на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{ср}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $ПК = (X_{ср}) * 20 / 5$.</p> <p>Студент має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки.</p> <p>Підсумковим контролем є залік, який складається за сумою двох періодичних контролів</p>
Практичні заняття	<p>«5» – студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p>

	<p>«4» – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«3» – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p> <p>«2» – студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Студент зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення студента до підсумкового контролю.</p>

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Яровий В.І. Новітня історія Центральноєвропейських та Балканських країн. XX століття: Піруч. для вищих навч. закл. К.: Генеза, 2005. 816 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

2. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.). К.:Либідь,2001. 632 с.
3. Яровий В.І. Історія західних та південних слов'ян у XX ст. К.:Либідь,1996. 416 с.
4. Дыбковская А., Жарын М., Жарын Я. История Польши с древнейших времен до наших дней / Под ред А. Сухени-Грабовской и Э. Цезары Круля. Варшава: Научное издательство ПВН, 1995. 381 с.
5. Кульчицький С.В. Економічна історія Центрально-Східної Європи в XVI-XX ст.: Матеріали до навч. курсу. К.: Ін-т історії України НАН України, 2003. 56 с.
6. Пугач Е. История Словакии. Харьков, 2013. 343 с.

7. Чорній В.П. Історія Болгарії. Львів: ПАІС, 2007. 404 с.

Інформаційні ресурси в інтернеті

8. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського [електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/eb>

9. Інститут славистики львівського національного університету імені І.Я. Франка [електронний ресурс] / Режим доступу: www.lnu.edu.ua/slavistyka/index.html

10. Українська полоністика. Архів номерів [електронний ресурс]/ Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Up/texts.html